

Position Paper ten behoeve van het rondetafelgesprek over de Internationale Klimaatstrategie, woensdag 15 februari 2023

Geachte Kamercommissie Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om deel te nemen aan het rondetafelgesprek over de Internationale Klimaatstrategie. In dit position paper deel ik mijn inzicht over de relatie tussen de klimaatcrisis, biodiversiteitscrisis en gezondheid, en geef enkele aanbevelingen voor mitigatie en adaptatie.

De klimaat- en biodiversiteitscrises

De klimaatcrisis bedreigt mensen en andere levende wezens wereldwijd in hun bestaan.ⁱ Daarom hebben nationale overheden toegezegd om de opwarming van de Aarde te beperken tot 2 graden en het liefst tot 1,5 graden door vermindering van de uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen. Tegelijkertijd wordt het leven op Aarde bedreigd door een biodiversiteitscrisis.ⁱⁱ Nederland en andere nationale overheden hebben de conclusie geaccordeerd dat *“doelen voor natuurbehoud en duurzaamheid niet kunnen worden bereikt langs de huidige trajecten, en doelen voor 2030 en daarna alleen kunnen worden bereikt door transformatieve veranderingen: een fundamentele, systeembrede reorganisatie van de maatschappij via technologische, economische en sociale factoren, inclusief paradigma's, doelen en waarden.”* Deze transformatieve veranderingen houden o.a. in *“het ontwikkelen van financiële en economische systemen om een wereldwijde duurzame economie op te bouwen, weg van het huidige beperkte paradigma van economische groei”* en *“in plaats van standaard economische indicatoren zoals het bruto binnenlands product (bbp), die indicatoren te gebruiken die in staat zijn om meer holistische, langetermijnvisies op economie en kwaliteit van leven te omvatten.”* IPCC en IPBES concluderen dat klimaatopwarming tegengaan en biodiversiteit beschermen twee elkaar ondersteunende doelstellingen zijn, en dat het bereiken van die doelstellingen essentieel is om een goede kwaliteit van leven voor mensen te bewerkstelligen op een duurzame en rechtvaardige manier.ⁱⁱⁱ

Klimaat en gezondheid

Klimaatverandering beïnvloedt menselijke gezondheid en welzijn op vele directe en indirecte manieren. Deze zijn afhankelijk van blootstelling aan gevaren en kwetsbaarheden van mensen, die worden beïnvloed door sociale, economische en geografische factoren en individuele verschillen. Mensen die in armoede leven hebben een substantieel grotere kwetsbaarheid voor klimaatverandering-gerelateerde gezondheidsrisico's. Veranderingen in de omvang, frequentie en intensiteit van extreme klimaatgebeurtenissen stellen mensen bloot aan verhoogde risico's op klimaatgevoelige ziekten en verwondingen. Verhoogde risico's voor de geestelijke gezondheid en welzijn zijn ook verbonden met veranderingen veroorzaakt door de effecten van klimaatverandering. Hogere temperaturen en veranderende neerslagpatronen vergemakkelijken de verspreiding van door muggen en teken overgedragen ziekten, en van door water en voedsel overgedragen ziekten. Een hogere frequentie van extreme hittegebeurtenissen verergert zowel de gezondheidsrisico's in verband met hart- en vaatziekten als de toegang tot vers water in meerdere regio's, waardoor de landbouwproductiviteit wordt aangetast en er toename is van voedselonzekerheid, ondervoeding en armoede in gebieden met lage inkomens.^{iv}

Mitigatie en adaptatie

Bij zowel mitigatie en adaptatie hebben die maatregelen de voorkeur, die ten goede komen van zowel gezondheid, biodiversiteit en klimaat. Hierbij is de One Health aanpak van nut, omdat die immers streeft naar een optimalisatie van de gezondheid van zowel mens, dier, en ecosysteem.^v

Mitigatie

Hoewel nationale overheden in 2015 in Parijs de toezegging deden om broeikasgasemissies te verminderen, zijn die wereldwijd toegenomen met gemiddeld 1,3% per jaar, en waren tussen 2010 en 2019 de hoogste in de geschiedenis.ⁱ In Nederland zijn broeikasgasemissies tussen 1990 en 2019 met 15% verminderd, minder dan in de EU (25%) in dezelfde periode.^{vi} Volgens het laatste IPCC rapport, geaccordeerd door Nederland en andere nationale overheden, is het nodig dat broeikasgasemissies vóór 2025 hun hoogste waarde bereiken, dat ze met 43% gereduceerd zijn in 2030, en tot 0% gereduceerd zijn in 2050 om toch binnen de grens van 1,5 graden te blijven.ⁱ Daarvoor zijn onmiddellijke en vergaande reducties in broeikasgasemissies nodige in alle sectoren van de maatschappij. Deze vereiste reducties kunnen o.a. bereikt worden door zogenaamde “Avoid-Shift-Improve” strategieën, hetgeen een combinatie is van verminderde vraag en aanbod (“Avoid”, b.v. minder lange-afstands vluchten), verschuiving naar processen die geen of minder broeikasgassen

uitstoten (“Shift”, b.v. verschuiving naar elektrisch openbaar vervoer), en efficiëntere gebruik (“Improve”, b.v. verbeterde isolatie van gebouwen).ⁱ

Het uitfaseren van biomassa als brandstof in het huishouden is een mitigerende maatregel die zowel gezondheid (minder voortijdige sterfte door fijnstof), klimaat (minder CO2 emissies) en biodiversiteit (minder ontbossing voor brandhout) verbetert. Het vervangen van de huidige zeer vervuilende huishoudelijke energiebronnen door elektriciteit kan het aantal voortijdige sterfgevallen door huishoudelijke luchtvervuiling drastisch verminderen. Recente analyses duiden erop dat in 2017 ongeveer 1,6 miljoen mensen voortijdig zijn overleden door deze oorzaak, vooral in lage-loonlanden.^{vii}

Het stoppen met overzeese import van soja (ook zogenaamd gecertificeerde soja)^{viii} als grondstof voor veevoer is een mitigerende maatregel die zowel gezondheid (transitie naar meer plantaardig dieet), klimaat en biodiversiteit (minder ontbossing en ander landgebruiksverandering voor sojateelt, en dus zowel meer CO2 opslag als meer habitat voor wilde dieren en planten) verbetert. Volgens een recent rapport was Nederland in de periode 2005 tot 2017 verantwoordelijk voor gemiddeld 29.600 hectare tropische ontbossing per jaar door import van grondstoffen verbonden aan ontbossing.^{ix} Op EU niveau kwam deze ontbossing in de periode 2005-2017 overeen met 116 miljoen ton CO2 emissies per jaar. Van deze ontbossing was 31% verbonden aan sojateelt, waarvan 80% als veevoer werd gebruikt.

Sterk verbeterde regulatie van kleinschalige mijnbouw voor o.a. zeldzame aardmetalen of lithium is een mitigerende maatregel die klimaat (vraag naar hernieuwbare energietechnologie) balanceert met gezondheid (betere gezondheid van mijnwerkers) en biodiversiteit (minder ontbossing en verontreiniging van water en lucht).^x Ambachtelijke en kleinschalige mijnbouw voor deze grondstoffen, waarin naar schatting 100 miljoen kinderen, vrouwen, en mannen wereldwijd werken, vindt plaats onder extreme omstandigheden met gebrekkige aandacht voor gezondheid en veiligheid op het werk. Gezondheidsrisico's zijn o.a. blootstelling aan giftige stoffen, inhalatie van stof, fysieke overbelasting, en fatale ongevallen. De negatieve milieu- en beroepsgevolgen van deze mijnbouwpraktijken worden onevenredig gevoeld in lage- en middeninkomenslanden.^{xi}

Adaptatie

Het versterken van publieke gezondheidssystemen is een belangrijke adaptieve maatregel om de effecten van klimaatveranderingen op gezondheid en welzijn te verminderen. Dit vereist samenwerking met andere sectoren (b.v. water, voedsel, transport) om te zorgen voor passende financiering en vooruitgang op het gebied van doelstellingen van duurzame ontwikkeling (SDG's). Transformatieve veranderingen in sleutelsectoren, waaronder water, voedsel, energie, transport en verstedelijking bieden significante toegevoegde waarde voor gezondheid.^{iv}

Vermindering van armoede is een andere belangrijke adaptieve maatregel. Een rapport vergeleek de effecten van twee verschillende scenario's op armoede en op de effecten van klimaatverandering.^{xii} De eerste scenario, “Welvaart”, gaat ervan uit dat de doelstellingen van de Wereldbank van extreme armoedebestrijding en gedeelde welvaart tegen 2030 worden bereikt: minder dan 3% van de wereldbevolking in extreme armoede en vrijwel universele toegang tot basisdiensten. Het tweede scenario, “Armoede”, is veel pessimistischer: 11% van de wereldbevolking nog steeds in extreme armoede. Wanneer daarenboven de effecten van klimaatverandering worden meegenomen, leven er in 2030 tussen 5 en 122 miljoen extra mensen in armoede het Armoedescenario, vergeleken met tussen 3 en 16 miljoen extra mensen in het Welvaartsscenario. Hierbij is het belangrijk te benadrukken dat mensen die in armoede leven een grotere kwetsbaarheid hebben voor klimaatverandering-gerelateerde gezondheidsrisico's.^{iv} Deze opvallende resultaten illustreren het potentiële belang van economisch en sociaal beleid t.b.v. armoedebestrijding bij het verbeteren van de gevolgen van klimaatverandering voor gezondheid.

Thijs Kuiken

Thijs Kuiken is Hoogleraar Vergelijkende Pathologie. Zijn expertise is o.a. de onderliggende oorzaken van opkomende infectieziekten, en de samenhang met de problemen van biodiversiteitsverlies en klimaatopwarming.

Referenties

- ⁱ IPCC, 2022: *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khourdajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz, J. Malley, (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA. doi: 10.1017/9781009157926. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>
- ⁱⁱ IPBES (2019): Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES secretariat, Bonn, Germany. 1148 pages. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673>
- ⁱⁱⁱ Pörtner, H.O., et al., 2021. IPBES-IPCC co-sponsored workshop report on biodiversity and climate change; IPBES and IPCC. DOI:10.5281/zenodo.4782538. <https://www.ipcc.ch/event/ipcc-ipbes-workshop/>
- ^{iv} Cissé, G., et al., 2022: Health, Wellbeing, and the Changing Structure of Communities. In: *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Lösckke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, pp. 1041–1170, doi:10.1017/9781009325844.009. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>
- ^v One Health High-Level Expert Panel (OHHLEP) et al. One Health: A new definition for a sustainable and healthy future. *PLoS Pathog.* 2022 Jun 23;18(6):e1010537. doi: 10.1371/journal.ppat.1010537. <https://journals.plos.org/plospathogens/article?id=10.1371/journal.ppat.1010537>
- ^{vi} Our World in Data based on Climate Analysis Indicators Tool (CAIT). OurWorldinData.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions. <https://ourworldindata.org/grapher/total-ghg-emissions?tab=chart&stackMode=relative&country=NLD~European+Union+%2827%29~BEL~DNK~DEU~FRA~GBR>
- ^{vii} GBD 2017 Risk Factor Collaborators. Global, regional, and national comparative risk assessment of 84 behavioural, environmental and occupational, and metabolic risks or clusters of risks for 195 countries and territories, 1990-2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *Lancet.* 2018 Nov 10;392(10159):1923-1994. doi: 10.1016/S0140-6736(18)32225-6. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140673618322256?via%3Dihub>
- ^{viii} <https://www.wwf.nl/wat-we-doen/actueel/blog/natasja/gecertificeerde-soja-ontbossing>
- ^{ix} WWF 2021. Stepping up: The continuing impact of EU consumption on nature. https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/new_stepping_up_the_continuing_impact_of_eu_consumption_on_nature_worldwide_fullreport.pdf. Based on data from: Pendrill, F. et al. 2020. Deforestation risk embodied in production and consumption of agricultural and forestry commodities 2005–2017 (Version 1.0) [Data set] Zenodo. doi: 10.5281/zenodo.4250532
- ^x Owen, J.R., et al. Energy transition minerals and their intersection with land-connected peoples. *Nat Sustain* (2022). <https://doi.org/10.1038/s41893-022-00994-6>
- ^{xi} Landrigan P, et al. Reducing disease and death from Artisanal and Small-Scale Mining (ASM) - the urgent need for responsible mining in the context of growing global demand for minerals and metals for climate change mitigation. *Environ Health.* 2022 Aug 26;21(1):78. doi: 10.1186/s12940-022-00877-5. <https://ehjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12940-022-00877-5>
- ^{xii} Hallegatte, Stephane , et al. 2016. Shock Waves : Managing the Impacts of Climate Change on Poverty. *Climate Change and Development*,. Washington, DC: World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/22787>